

Közkincs 2.0

Kistérségi-járási közművelődési feladatellátás

a kistérségi, járási feladatellátás
beépítése a járási székhelyeken működő
művelődési házak, központok
alaptevékenységébe

2015-2016.

Írta: Horváth Lászlóné, Schaff Anikó, Deáky Péter

A „Térségi (járási) szintű közösségi művelődési közszolgáltatások kialakítása”
című fejezet Szedlacsek Emilia, Brüll Edit és Beke Márton munkája

Szerkesztette: Korbuly István és Deáky Péter

Kiadványszerkesztés: Rotari Nyomdaipari Kft., Komló

Horváth Éva - Schaff Anikó - Deáky Péter: Közkincs 2.0 - a kistérségi, járási feladatellátás beépítése a járási székhelyen működő művelődési házak, központok alaptevékenységébe című műve [Creative Commons Nevezd meg! 4.0 Nemzetközi Licenc](#) alatt van.

Tartalomjegyzék

A járási közösségi művelődési feladatellátás.....	4
Stratégiai célok.....	5
A komlói Közkincs Kerekasztal rövid története.....	7
Közkincs pályázatok a Komlói Kistérségben.....	7
Térségi kapcsolatok a komlói Községek Háza életében ma.....	7
A Közkincs 2.0 program.....	9
Céljai.....	9
„Echós szekér” - Vidék Járó Vándor Műhely.....	9
A Közkincs 2.0 alapelemei.....	12
Közkincs.....	12
Adattár, értéktár, adatbázis.....	12
Kerekasztal.....	13
Térség.....	14
Térségi Közkincs Kerekasztal.....	14
Programelemek.....	18
Elemzés.....	18
Térségi kulturális stratégia.....	18
Marketing.....	19
Térségi könyvtár.....	19
Értéktár DVD-k.....	19
Közös programok, sorozatok.....	20
Térségi rendezvények.....	21
Térségi referens.....	21
A térségi feladatellátás szintjei és tartalmai.....	22
1. Start szint – hálózövés.....	22
2. Medium szint – pecázás.....	22
3. Full service szint – halászat.....	23
4. Fejlödő térség – halastó.....	23
Térségi (járási) szintű közösségi művelödési közszolgáltatások kialakítása....	24
A Községi Művelödési és Művészeti Főosztály szakmai tervei.....	24
Aprófalvas térségek közösségfejlesztési célú kiegészítő támogatásának bevezetése..	25
Amatőr- és népművészeti csoport- és szakkörvezetők települési szintű jelenlétének térségi együttműködés révén való biztosítása.....	26
A Vidékjáró Vándor Műhely eredményeinek összegzése.....	28
Térségi együttműködés.....	28
Térségi közszolgáltatások.....	31
Véleményünk.....	36
Lehetőségek és problémák a térségünkben.....	36
Térségi (járási) szintű közösségi művelödési közszolgáltatások kialakítása.....	37
Közkincs 2.0 konferencia.....	40
Dokumentumtár.....	46
Irodalom.....	48

A járási közösségi művelődési feladatellátás

A magyar közművelődési intézményrendszer – Európában szokatlan módon – állami támogatással a közigazgatási egységeket követő rendben épült ki. A rendszerváltás után a megyék helyzete és szerepe megváltozott, amelyek hatással voltak a művelődésre is. Az Európai Unió a magyar – állami szerepvállalásra épülő – közművelődési intézményrendszert nem ismeri, ezért ez nehezen összeegyeztethető az európai normákkal, szokásokkal, nem illeszthető a pályázati rendszerbe. Azonban a civil társadalom nem elég erős ahhoz, hogy a közösségi és művelődési feladatokat önerőből ellássa. A magyar közművelődési intézményrendszer feladata és felelőssége óriási, elsődleges szerepe van a társadalmi kohézió és fejlődés területén.

Az „első” Közkincs program a kistérségek területén és a társulások keretében kívánta újraszervezni a vidéki közművelődést, a lehetséges együttműködők lehető legszélesebb körének bevonásával, azonban ez nem ért el átütő sikert. A kisebb vidéki intézmények bezárásával a kisebb települések kulturális programok nélkül maradtak. Az elmúlt évtizedekben - a gazdasági átalakulásokkal párhuzamosan - a „vidék” kulturális élete is jelentősen háttérbe szorult, a kettő együttes hatása miatt jelentősen csökkent az életminőség.

2012 óta a közigazgatás meghatározó területi alapegysége a járás lett. A járások kulturális feladata még nincs szabályozva, az illetékes minisztérium keresi a vidéki közösségi művelődés biztosításának lehetőségeit. A közigazgatási rendszerhez igazodva új lehetőségek alakulhatnak az elhanyagolt kistépüléseken élők életminőségének javításában, az azonban egyértelműen látszik, hogy a vidék kulturális alapellátása csak jelentős összefogással valósítható meg, az önkormányzatok, intézmények, egyházak, civil szervezetek és közösségek együttműködésével. Ennek jó példái sok színes és sikeres vidéki rendezvény mögött fellelhetők, ezeket kell tovább erősítenünk, segítenünk a vidék élhetőségének javítása érdekében.

Stratégiai célok

Az ország jelentős része, a lakosság min. 60 %-a él kisvárosokban, falvakban. Az alacsony koncentráció, a települések szétszórtsága és az erőforrások nagyvárosi koncentrációja miatt a vidék jelentős része lakóhelyén nem juthat hozzá olyan kulturális szolgáltatásokhoz, amelyeknek fontos szerepe lenne az életminőség javításában. A kulturális esélyegyenlőség javítása fontos cél.

A kulturális szolgáltatásokhoz való azonos hozzáférés nem valósítható meg a nagyvárosokban kialakult közművelődési modellek szerint. Célunk, hogy elősegítsük olyan módszerek elterjedését, amelyek költséghatékony és fenntartható módon tudják a közösségi művelődést megerősíteni a vidéki településeken¹.

A falvak az eloszlás miatt jelentős hátrányokkal indulnak, azonban olyan értékeket képviselnek, amelyeknek fennmaradását erősítenünk kell. Az egészségesebb élettér, a kisebb környezeti terhelés, a változatosság, a sokszínű hagyományok... sorolhatnánk értékeiket. Túlélésük sok olyan hagyományt és megoldást mutat, amelyek fenntartása országos, nemzeti érdek. A településstruktúrát meg kell erősíteni, és ebben fontos eszköz lehet a szinergia kiaknázása.

„A járási közművelődési feladatellátás (megvalósítása), mint a kulturális vidékfejlesztés (egyik) eszköze.”² A kulturális alapellátásnak ki kell dolgozni azt a metszetét, ahol a járási rendszer támogatni tudja a térségi közösségi közművelődést.

---

¹ nem megyei jogú városok, kisvárosok, falvak

² Kulturális Alapellátás és Közösségfejlesztés Kerekasztala: hozzáférés alanyi jogon a kulturális értékekhez; művészeti, közgyűjteményi, egyéb kulturális tevékenységek összehangolása.

Az alapvető célokat több munkaanyag és kormányzati elképzelés is meghatározza: pl. „adottságokból adódó esélyhátrányok mérséklése, a helyi életminőség javítása.”³ Fontos feladat az esélykülönbségek mérséklése, a kisvárosok, vidéki települések hozzáférése a művelődéshez, a kulturális tevékenységekhez.

Alapvető feladat a közösségépítés, amely egy kicsit a tyúk és a tojás esete: nem tudjuk, hogy a közösség van a művelődésért, vagy a művelődés kapcsán jön létre a közösség. Az általunk ismert terepen mindkettő igaz.

---

³ A magyar közművelődés szakpolitikai koncepciója 10. o.
http://andragogiaszakbizottsag.hu/mu_pdfs/mu_32/A_magyar_kozmuvelodes_szakpolitikai_koncepcioja.pdf 2016. 03. 21.

A komlói Közkincs Kerekasztal rövid története

Közkincs pályázatok a Komlói Kistérségben

A Közkincs pályázatok 2006 után jelentek meg, évenként bővülő feladatokkal (K1, K2, K3) és változó hangsúlyokkal. Kevesebb mint 60 intézmény pályázott sikeresen, és nem is valósult meg minden pályázat maradéktalanul. A pályázatok egy része mögött nem volt valódi akarat, a pályázati kiírásban szereplő feltételeknek formálisan megfeleltek, de a pályázati időszak után jelentős utóélete nem volt a programjaiknak.

Az intézmények „saját, jól felfogott érdeke” volt, hogy településük programjai mellett kapcsolatot keressenek a térségükkel, közös programokat hozzanak létre, a térség részese legyen a programjaiknak résztvevőként, és felhasználóként is, és az intézmények is segítsék a térség rosszabb infrastruktúrával, személyi feltételekkel rendelkező települések művelődését. A sikernek két gátja volt: meg kellett nyerni azokat a fenntartókat, akik szűkkörűen értelmezték a közművelődési feladatellátás szerepét, bemutatva a a kistérségi feladatvállalás előnyeit; és szakítani kellett azokkal a rossz hagyományokkal, amelyek minden forrást a központi intézmény felé áramoltattak.

Térségi kapcsolatok a komlói Közösségek Háza életében ma

Intézményünk a pályázatok lejárta után is fenntartotta a kapcsolatait a térségünkben további együttműködések, valamint a kialakult programok fenntartása keretében.

„Jó gyakorlat”, azaz a pozitív tapasztalatok, és a működőképesség garanciái:

- laza kapcsolatok,

- a források (szigorúan) a kistelepüléseken hasznosultak,
- az intézmény biztosította az alapfeltételeket: rezsiköltségek, útiköltségek, kommunikációs költségek, PR eszközök.

Komlón egyértelmű, hogy a térség kultúrája nélkül nem létezhetnek a város hagyományai. Más, központi szerepet vállaló településnek is csak javasolni tudjuk, hogy építkezzenek a térségük értékeire.

A Közkincs 2.0 program

Céljai

Mutassuk be a működő modellt: milyen térségi feladatokat lát el a komlói Községek Háza, és hogyan?

Sztenderdizáljuk a tevékenységünk alapjait, ismertessük meg a programban résztvevőkkel, az érdeklődőkkel, tudásmegosztás keretében multiplikáljuk tapasztalatainkat, és gyűjtsük össze másokét.

Az általunk alkalmazott módszereket tegyük adoptálhatóvá.

A térségi feladatvállalásban kialakult attitűdünket terjesszük – hiszen ezek jelentős része nem kötődik anyagi feltételekhez, és enélkül jelentős támogatásokkal sem tud hatékony lenni.

„Echós szekér” - Vidék Járó Vándor Műhely

Célja: az NMI segítségével látogassuk meg az ország kisvárosait, járási-térségi központjait, ahol kíváncsiak arra, hogy a városi intézmények hogyan működhetnek közre a környezetükben lévő kistelepülések közösségi-kulturális életének fejlesztésében.

a) Mutassuk be a Közkincs 2.0 programot.

b) Jelenítsük meg és lehetőség szerint terjesszük el azt az attitűdünket, amely fontos ahhoz, hogy a városi közművelődési intézményként felvállaljuk a kapcsolatot a környezetükben lévő (kis)településekkel, segítsük közösségi és kulturális tevékenységeiket, együttműködéseket alakítsunk ki.

c) Vázoljuk fel azokat a lehetőségeket, amelyeket jelentősebb anyagi ráfordítások nélkül is megvalósíthatunk.

d) Térképezzük fel azokat a feltételeket, amelyek (ideális esetben) szükségesek ahhoz, hogy a (kis)városi intézmények hatékonyan közreműködhessenek a kistelepülések kulturális alapellátásában. Miben kell megerősíteni az intézményeket, hogy elláthassák ezt a feladatot is? Beszéljük

meg azt a lehetőséget, hogy a kistelepülések milyen módon tudnának szakembereket alkalmazni kulturális és közösségi életük segítéséhez (igazodva a kulturális normatíva rendszeréhez)?

A program menete

Az NMI kiválasztotta azokat a kisvárosi intézményeket (kb. 10 helyszínt, alkalmanként 20 fővel: a résztvevők és mi, 4 fővel), akik részt vesznek a műhely munkájában. A kapcsolattartó elérhetőségét továbbították nekünk.

A műhely-sorozat áprilistól május közepéig tartott, alkalmanként 10-től 15 óráig. A helyszínt a fogadó intézmény biztosította, a szükséges eszközöket (fényképezőgép, projektor, vetítővászon, laptop, hangrögzítő, kamera, hosszabbító, papírok, tollak, stb.) mi biztosítottuk. Közös szendvics ebédet biztosított a befogadó intézmény a program költségvetéséből.

Az utazás költségeit (kisbusz sofőrrel) a program keretéből biztosítottuk. 7 alkalommal több mint 3000 km-t tettünk meg.

A műhely programja

Érkezés, regisztráció után ismerkedés, a résztvevők rövid bemutatkozása történt. Mindenki kapott egy kis névjegyet (Echós Szekér logóval), amire jól láthatóan ráírta a nevét (megkönnyítve a megszólítást), pár szóval bemutatkozott, és elmondta mit vár a mai naptól. A térség térképére, kis papírcsíkkal mindenki bejelölte azt a helyet, ahonnan jött.

Néhány szóban előkerült, hogy kik vagyunk mi (népművelő, művelődésszervező, kulturális menedzser, andragógus, felnőttképzési menedzser, kulturális menedzser, közösség fejlesztő, kulturális animátor, segítő, stb.), és mit csinálunk: programokat szervezünk, közösségeket fejlesztünk, népszerűsítjük és forgalmazzuk a kultúrát.

Ezt követően három előadásban mutattuk be röviden a *Közkinccs 2.0 programot*, térségi tevékenységünket, és a *Komlói Közkinccs Kerekasztal múltját és jelenét*, a környékbeli kistelepülések közösségi és kulturális tevékenységeiben rejlő lehetőségeket, a *térségi szerepvállalás szintjeit*.

Ebéd után került sor az első műhelybeszélgetésre. A beszélgetések kis (4-6 fős) csoportokban kezdődtek, a csoport tagjai kérdésenként cserélődtek. Három kérdéskört beszéltünk meg ilyen módon (*lehetőségek és problémák a térségekben*):

a) *Milyen lehetőséget láttok a térségekben, amelyek a térségi együttműködések erősítését segítenék?*

b) Milyen akadályokat láttok, amelyek akadályozzák a térségi együttműködést?

c) Miben kell megerősíteni a (kis)városi (központi feladatot felvállaló) intézményeket, hogy ezt a feladatot is jó szinten el tudják látni?

A csoportok megbeszélték a kérdéseket, majd egy csoporttag nyilvánosan összegezte a csoportban elhangzottakat.

Ezután ismertettük vázlatosan a Közösségi Művelődési és Művészeti Főosztály elképzeléseit néhány gondolatban összefoglalva. Az ezt követő műhelybeszélgetés ez alapján zajlott, az előző módszerrel a következő kérdéseket beszéltek meg a résztvevők (a *megvalósítás feltételei, lehetőségei és gátjai*):

a) Milyen szakembert gondoltok hasznosnak a térségekben a közösségi művelődési segítőnek?

b) Ki foglalkoztassa a térség közösségi művelődési segítőjét.

c) Milyen módon tudjátok elképzelni, hogy a térségekben működő csoportok szakmai segítséget kaphassanak?

A műhelyeket összegzés zárta: megbeszéltük a nap tapasztalatait, mindenki (teljes körben) értékelte a saját szempontjából a napot, ismertettük a meglévő és az elkészülő anyagok elérhetőségét, a konferencia programját, a program Facebook csoportját, és elbúcsúztunk.

A Közkincs 2.0 alapelemei

A Közkincs 2.0 programban olyan modulokat szeretnénk bemutatni, amelyek lehetővé teszik, hogy a térségi központok tevékenysége jótékony hatással legyen a térség kisebb településeinek közösségi művelődésére. Ezek némelyike elengedhetetlen, mások szabadon választhatóak, és természetesen tovább bővíthetők. Ezek egy működőképessé eszköz-készlet elemei.

Közkincs

Kulturális értékek, amelyek egy településen fellelhetők, egy közösség számára elérhetőek, szabadon felhasználható. Ez képezi a közösségi művelődés magvát, leképezve a helyi sajátosságokat. Ezt egy adatbázisban célszerű rögzíteni és folyamatosan karbantartani, bővíteni.

Adattár, értéktár, adatbázis

A kulturális értékek összessége, amelyeket az adott térségben összegyűjtene a program résztvevői.

Milyen adatokat vegyünk bele? Általában az alábbi alapelemek kerülnek bele: közösségi terek, civil közösségek, művészeti csoportok, alkotók, idegenforgalmi látványosságok, vidéki vendéglátás, turisztika, természeti értékek. Van, hogy egy szűken vett kulturális adatbázist írnak le, de gyakran ki van bővítve a (kulturális) szolgáltatások listájával.

A programban résztvevőknek kell meghatározniuk, hogy mennyire akarják széles értelemben értelmezni a kiinduló értékrendszert: a változatosságot helyezik előtérbe, vagy a kezelhetőség érdekében leszűkítik azt.

A közkinccseket tartalmazó adatbázis, értéktár⁴ a Nemzeti Értéktárnál⁵ általában bővebb, elemeit az irányultságok, a közkinccs tevékenységek határozzák meg, azonban érdemes a megfelelő értékeket a Nemzeti Értéktárba is felvenni, és kiaknázni a hozzá kapcsolódó lehetőségeket, a Nemzeti Értéktár szellemiségének erejét.

Az értéktár, adatbázis létrehozása megalapozza a térség kulturális megismerését. Meghatározza azokat az értékeket, amelyek a Közkinccs Kerekasztal alapjait és gerincét jelentik. Az értékek összegyűjtése a résztvevők önismeretét erősíti és a közös, külső-belső arculatot is meghatározza. Ezt közzé téve (kiadvány, nyomtatvány, honlap, stb.) többszörösen hasznosítható: a turisztikában, a helytörténetben, a programok szervezésében. Ennek segítségével közös tervezési folyamat indul el mind a fejlesztésben, mind programokban.

Az adatok folyamatos karbantartása, a változások regisztrálása fontos, a működéshez szükséges feladat; érdemes 1-2 évenként felülvizsgálni.

Kerekasztal

Korunkban jelentős, jellemzően non-formális szerveződés, amelyet a laza kapcsolat, a résztvevők változatos összetétele jellemez, és az egyenrangú viszonyok határoznak meg. Előnye, hogy az emberi kapcsolatok mentén szerveződik, nem kell bonyolult szabályrendszerekhez igazítani a tevékenységét, önkéntességen alapul, és a működését a résztvevők köre és hozzájárulása határozza meg.

Lehet homogén összetételű, vagy heterogén (sokszínű), utóbbi a tanulmányok szerint hatékonyabb.

---

⁴ 2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról - „1. § (1) i) *nemzeti érték*: a magyarság és a magyarországi államalkotó nemzetiségek tevékenységéhez, termelési kultúrájához, tudásához, hagyományaihoz, a magyar tájhoz és élővilághoz kapcsolódó, nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték vagy termék, illetve a tájhoz és élővilághoz kapcsolódó materiális vagy immateriális javakat magába foglaló tájérték, amely tanúskodik egy emberi közösség és az adott terület történelmi kapcsolatáról” http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=147471.294700 2016. 02. 08.

⁵ <http://www.hungarikum.hu> 2016. 03. 18.

Térség

Az elmúlt évtizedekben a közigazgatást a megyék, majd a kistérségek határozták meg. A 2012-ben létrehozott járások működése még nem teljesen alakult ki, a törvényi szabályozás sem készült el: a járási feladatok között jelenleg kulturális-közművelődési feladatellátás nem szerepel. A közigazgatási határok nem minden esetben fedik le azokat a kapcsolatrendszereket, amelyekre a közösségi művelődés alapjait építhetjük, ezért javasoljuk a térség⁶ szó használatát.

Célszerű, hogy minden központi intézmény maga válassza ki azt a térséget, ahol a kapcsolatrendszerét szeretné kiépíteni. A sokszínűség érdekében minimum hat, az átláthatóság miatt maximum 20 települést érdemes partnernek választani. A kiválasztásnál, a földrajzi-közlekedési szempontokon túl, vegyük figyelembe a közösségi-kulturális kapcsolatokat, a meglévő kapcsolati hálót, a kialakítani kívánt partneri- és kapcsolatrendszert.

Térségi Közkinccs Kerekasztal

Tagjai

A Térségi Közkinccs Kerekasztal tagjai lehetnek intézmények szervezetek, egyházi személyek, polgármesterek, kapcsolattartók, „központi figurák”; bárki, aki a térség adott településén a közösségi életben, a művelődésben szerepet vállal. A közösségi művelődésben sok szervezet és csoport dolgozik: állami-önkormányzati intézmények, profitorientált vállalkozások, civil szervezetek és non-formális (laza) közösségek. Az lenne az ideális, ha minél több ágazat képviselője részt venne a Kerekasztal munkájában, ez szélesebb látókört eredményezne, és a fejlesztés során több helyről érkezhetnének jó megoldások. A kulturális intézmények (művelődési házak, könyvtár, múzeum) illetve a helyi vállalkozói és civil szektor képviselője kiemelt fontosságú. Helye van a kerekasztalban a nemzetiségek, a turizmus, a képző- és iparművészek, az egyházak, a helyi fiatalok illetve a helyi véleményalkotók, aktív személyek részvételének is.

Alapításkor bevonhatunk szakértőt, aki ismeri a módszertant, mediátort, ha kell, de a hosszú távú működést meghatározza, hogy a tagok miként képesek önmaguk megszervezésére.

---

⁶ 1995. Az Európa Tanács a Vidéki Térségek Európai Chartája dokumentuma
http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/1359/1/Kis_K_2011_A_vid%C3%A9k_%C3%A9s_s_vid%C3%A9ki_t%C3%A9rs%C3%A9gek..._cikk.pdf 2016. 04. 03.

Formája

Működése jellemzően kevésbé formalizált, döntései önkéntesek (a tagokra nézve nem kötelezőek, de közös érdekből és vállalásból magukra nézve kötelezőnek tartják).

Szerencsés, ha van egy személy, akit a tagok elfogadnak, és aki össze tudja hangolni az eseményeket, dokumentálja a tevékenységet.

Minimális intézményi háttér szükséges a működtetéséhez: egy helyiség, ahol összehívhatók a résztvevők, nyomtatási-másolási, telefonálási lehetőség. Nagyobb mozgásteret, ezáltal hatékonyabb működést biztosít, ha van lehetőség az aktív kapcsolattartásra, az utazások finanszírozására. Hasznos megoldás lehet az ülések helyszíneinek rendszeres váltása a települések között: a Kerekasztal mozgásban van, változatosak a helyszínek, ami inspiráló, másrészt mindenki láthatja, hogy a többiek milyen feltételekkel és lehetőségekkel rendelkeznek.

Háttére

A Térségi Közkincs Kerekasztal nem egy formalizált szervezet, működését a tagok saját erőforrásaik bevonásával biztosíthatják. A szervezés elindításakor különösen, de később is hasznos, ha egy intézmény (pl. valamilyen társulás vagy helyette valami) támogatása biztos háttérrel tud nyújtani. A működtetéséhez szükség van egy „mozgatórugóra” (személy vagy intézmény), aki nem formális vezető, nem dönt, nem irányít, hanem támogat, motivál, katalizál és segít.

A befogadó intézmény mind humán erőforrásaival, mind infrastrukturális háttérével nagyban segítheti a Közkincs Kerekasztalt, és a térség kulturális szereplőinek igényeire épített közművelődési szakmai szolgáltatást, szakmai segítségnyújtást, a gyors és megfelelő információáramlást.

Az intézményi háttér mellett fontosak azok a közösségi terek, amelyek a legkisebb településen is megtalálhatók (ha mégsem, akkor szabadtéri rendezvényekben kell gondolkodnunk): művelődési ház, közösségi ház, kultúrotthon, könyvtár, templom, IKSZT, iskola, sportlétesítmény, egyéb önkormányzati ingatlan, stb. A Kerekasztal „vándorló” tevékenysége során ezeket a helyeket kell, hogy bejárja, és tevékenységével, programjaival erősítheti a helyiek kötődését, a terek otthonossá válását.

A Térségi Közkincs Kerekasztal súlyát a mögötte álló közösségek erősítik. A közösségek tagjai és tudásuk határozza meg a térség lehetőségeit. A Kerekasztal feladata a közösségek segítése, az együttműködés erősítése, és ebben bázisa a közösségek tevékenysége.

Tevékenysége

A Térségi Közkincs Kerekasztal elsősorban egyeztető fórum, de felvállalhat egyéb tevékenységeket is. Működését meghatározza, hogy a „gazda-intézmény” milyen szinten tudja felvállalni a központi szerepéből adódó feladatokat. A kerekasztalok elsődleges feladata, hogy részt vegyenek a térség kulturális tervezési, fejlesztési folyamataiban, valamint információt közvetítsenek a tagszervezetek között. Egy idő után a Közkincs Kerekasztal olyan szakmai csapattá nőheti ki magát, amely véleményezőként, tanácsadóként részt vehet a települések kulturális területét érintő döntésekben.

A kerekasztalok munkája egyedi és különleges, az eredményeket egymástól függetlenül, más-más úton érik el. A különböző területek közti együttműködés, a többszereplős jelenlét teszi lehetővé, hogy ott is elinduljon a fejlesztés, ahol nincs közművelődési intézmény vagy szakember. Akad, ahol az együttműködések a közoktatásból indulnak, máshol a turisztikából, és olyan is, ahol a LEADER közösség az összefogó erő. Célszerű lenne, ha a Kerekasztalok megosztanák egymás közt a tapasztalataikat, és közös programok (képzések, tanulmányutak) is születhetnének.

Kapcsolatai

A Térségi Közkincs Kerekasztal legfontosabb ereje önmaga, a tagjainak kapcsolatában rejlő többlet. Ezért legfontosabb célja, tevékenységének központja a folyamatos kapcsolat-építés, ápolás, bővítés. Ez leginkább személyes találkozások során építhető, ez meghatározója minden tevékenységének. Fontos minden lehetőség, amely alkalmat ad a találkozásra.

Külön kihangsúlyozzuk a polgármesterek szerepét. Támogatásuk elnyerése, hozzáállásuk „hangolása” kulcsfontosságú. A kisebb településeken egyetlen „intézményként”, a nagyobb helyeken megfelelő tekintéllyel és folyamatos (ön)marketinggel segíthetik a működést.

A Kerekasztal gyűléseinek és programjai helyszíneinek folyamatos változtatása („vándorlás”) hozzájárul az erőforrások arányos elosztásához, egymás megismeréséhez, és a belső lehetőségek bővüléséhez.

A kerekasztalok nem csak a térségben élő kulturális szakemberek és önkéntesek munkáját fogják össze, hanem a térség határain kívül tevékenykedő „közkinces munkatársaknak” is segítséget jelenthetnek. A megszerzett tapasztalatok, a jól bevált módszerek előrelendíthetik, felfrissíthetik, támogathatják az ország különböző részein működő kerekasztalok munkáját. Szükség lenne olyan szakmai találkozókra, melyek a térségek számára hasznos ismereteket közvetítenek, melyeket az érintettek mindennapi munkájuk során használni és hasznosítani tudnak.

Forrásai

A közös projektek, pályázatok a térség lehetőségeit tovább bővítik. A legtöbb kistelepülés képtelen a pályázatokhoz szükséges önrészt, eszközöket és tudást biztosítani, a Kerekasztal támogatásával összefogó települések közös ereje képessé teheti őket erre is. Az együttműködés garanciája a közös szándék és alaphelyzet: közösen képesek lehetünk arra, amire egyedül nem. A kerekasztalok eredményei források hiányában nehezen megtarthatók, még akkor is, ha törekvéseik messzire mutatnak. A belső energiaforrások kiaknázása szerencsére nem a pályázati támogatások függvénye - elsősorban a tagok aktivitására, elhivatottságára, az együttgondolkodás képességére kell gondolni - ami akkor is működteti a Közkinces Kerekasztalokat, amikor az anyagi háttér szűkösebb, vagy egyáltalán nincs. A Közkinces Program olyan együttműködések indított és ért el, mint eddig egyetlen pályázati program sem. A működés sikere az évek múltával egyre inkább a tagok elkötelezettségén, aktivitásán, tenni akarásán múlt.

A Térségi Közkinces Kerekasztal működése során a szorosabbá és sűrűbbé váló együttműködéseknek van felbecsülhetetlen jelentősége. Ezek jótékony fejlesztő hatással vannak a közösségi művelődésre, és a humán fejlesztések folytán olyan forrásokhoz juthat a gazdaság is, amelyet más rendszerben nem, vagy csak igen jelentős ráfordítással érhetünk el. A bővülő művelődési lehetőségeknek, fejlődő közösségeknek megtartó ereje van, az életminőség egyedülálló módon javul általuk.

Programelemek

A Közkincs Kerekasztal legfontosabb céljai és eredményei azok tevékenységek, amelyeket közösen végeznek tagjaik. Ezek által alakul ki a térség arculata, jövőképe, és a Kerekasztal feladata.

Elemzés

Az értékleltár összeállítását követően érdemes közösen elkészíteni a térség SWOT analízisét. A lehetőségek és problémák feltérképezése, a közös gondolkodás, a csapatban megszervezett és lebonyolított munka megtanítja a közreműködőket az együttműködés fontosságára. A gyakorlati munka céltudatosabbá válik. A térség feltérképezéséhez többféle módszert is használhatunk, a SWOT-analízis segítségével összegyűjthetjük az erősségeinket, gyengeségeinket, lehetőségeinket és a veszélyeket. A problémák és a célok meghatározásához a probléma/célfa módszerét is igénybe vehetjük. A közös elemzés segít a térség megismerésében, és az előnyök-hátrányok összegyűjtése és beazonosítása erősíti a térségi összetartozást is.

Térségi kulturális stratégia

A folyamatos elemző munka és a rendszeres értékelés a Kerekasztal tagjainak együttműködését erősíti. A közös tevékenységekhez, projektekhez, pályázatokhoz tervezésre van szükség, amely előkészíti a *térségi kulturális stratégia* kialakulását, amely magasabb szervezeti szinten belső elvárás, és külső hivatkozási alap lesz.

Marketing

A Kerekasztal legfontosabb hozadéka és eszköze a közös marketing. Fontos szerepe van az állandó arculatnak, az egységes logonak, és az állandóan megjelenő feliratoknak. A közös PR tevékenység jóval hatékonyabb, fajsúlyosabb és kevesebb erőforrást igényel, mint amit egy-egy település önállóan meg tud tenni.

A marketing elemek széles körét alkalmazhatjuk: egységes arculat, rendszeres és alkalmi kiadványok, közös honlap, programfüzetek, vándor molino, rollupok, videók, ajándéktárgyak, stb. A közösen használt elemek körét a Kerekasztal együttesen határozza meg, erősíti a belső összetartozást, és a külső megjelenést. Az elemek körét elsősorban az anyagi lehetőségek szűkítik le, de az alapvető arculati elemek használata kis odafigyelést igényel csak, nem igényel jelentős ráfordítást.

Az összegyűjtött közkinccseknek is identitív jelentősége van. Bemutatásuk további lehetőségeket nyújt: legegyszerűbb elektronikusan közzé tenni, de készülhet nyomtatott kiadvány, bemutató videó(k), rollup, vándorkiállítás, Közkinccs-előadás (sorozat). A Közkinccs bemutatásának módja is a térség jellemzőjévé válik.

Térségi könyvtár

A térségi könyvtári állomány a térségben élt és élő írók, költők, helytörténészek, kutatók, tanárok műveinek gyűjteménye. A térségről megjelent könyvek, kiadványok, albumok, térségünk néprajzi tárgyú leírásai, szociológiai kutatásai, helytörténeti kiadványai, falutörténetek, iskolatörténetek-évkönyvek, stb. lehetőséget biztosítanak a helyi értékek megőrzésére; a kutató, feltáró munka, iskolai tanulmányok segítésére. Szerencsés esetben a könyvtár évről-évre bővíthet az elkészült és felajánlott kiadványokkal.

Értékőrző DVD-k

Egyre kevesebb településen lelhetők fel a hagyományos kézműves mesterségek képviselői. Az Ő tevékenységüket megörökítő, „értékmentő filmek”, DVD-k elkészítése rendkívül fontos és sürgető. A kiháló félben lévő népi kismesterségeket bemutató anyagok a felnövekvő generáció számára készülnek. Jussanak el az iskolákba, óvodákba, egyes elemei jelenjenek meg a

kézműves foglalkozások alkalmával. Nyitott műhelyek során találkozhatnak a mesteremberek és a tevékenységek iránt érdeklődők. Nagyon fontos, hogy ne merüljenek a feledés homályába ezek a „kincseink”!

Közös programok, sorozatok

A vidéki térségekben a szűkös források miatt általában a programok hiánya jellemzőbb. Azonban így is vannak átfedések, és kihasználatlanságok. Az összehangolt programok közzététele a térségen belül biztosítja a jó eloszlást, és emellett belső mozgást is generálhat, amely az erőforrásokat hatékonyabban mozgósítja, az érdeklődést növeli és fejlődést generál. A programok összehangolása technikai probléma, és elsősorban elhatározás kérdése. Sajnos gyakori, hogy a szomszédos településeken élők sem tudtak egymás rendezvényeiről, a távolabb élők megszólítása pedig óriási kihívást jelentett az anyagi nehézségekkel küzdő kistelepülések számára. A programfüzetek és a számukra elkészített marketingeszközök új fordulatot hoznak a kistérségi rendezvények népszerűsítésében.

A kistelepüléseken a lakosság szerteágazó érdeklődése miatt nem valósíthatóak meg a tematikus programok, a hasonló érdeklődésűek jelentős létszámát igénylő rendezvények. A térségi összefogás szintjén ez optimalizálható: nem kell jelentős távolságokat megtenni, idegenekkel kapcsolatot építeni, de elérhető az a minimális létszám, amely egy-egy program megvalósulásához biztosítja a megfelelő alapot. A Kerekasztal segítheti a feladatok felosztását: adott tevékenységre csoportokat, műhelyeket hozhat létre, ezek kiteljesedésére, projektekre szövetkezhetnek tagjai.

Kistérségi együttesek kiközvetítése, tájolható műsorcsomagok színvonalas és olcsó – esetenként teljesen ingyenes – szervezése segítheti és színesítheti a kistelepülések programjait. Szerencsés, ha mindenki számára elérhető azoknak a névsora, akik ehhez a kezdeményezéshez csatlakoznak, táblázat készül a meghívható szereplőkről, együttesekről, és elérhetőségeikről, eljut a helyi kapcsolattartókhöz, szervezőkhöz. A települések részvétele az infrastrukturális háttér (utaztatás, étkeztetés, színpad stb.) biztosításával valósulhat meg. Az utazó műsorok és utazó közönség szervezése is színesítheti a települések programkínálatát, emellett a közönség, a résztvevők nagy számú részvételét is garantálja.

Térségi rendezvények

A közös rendezvények kiemelnek egy-egy kulturális területet, és az egész térség figyelmét a helyszínre és a programra irányítják. A paletta széles: versmondó, mesemondó- és népdaléneklési versenyek, rajzpályázatok, borverseny, a Közkincs aktuálisan bemutatni szándékozott értékeit felvonultató gálák, tematikus találkozók, a térség különböző helyszíneit bejáró vándor kiállítások, a térség kézműveseit, termékeit bemutató helyi vagy térségi piacok, a turisztikai attrakciók, programsorozatok, fesztiválok, kiemelt rendezvények (pl. Térségi Szüret). Minden rendezvény erősíti a Kerekasztalt, ami szélesebb körben tudja elérni a térség lakóit. A Kerekasztal akkor válik hatékonná, ha segíti, hogy a rendezvényeken jelentős számban működjenek közre a térség értékeit képviselők, és minél szélesebb érdeklődést tud biztosítani.

Térségi referens

A legkisebb településeken is – ha intézmények nincsenek is – vannak kulturális közösségek. Ezek a közösségek fontos értékek! Működésük segítését, tevékenységeik koordinálását segíteni kell. Olyan szakmai háttérrel kell biztosítani, amely segíti a Közkincs Kerekasztal és a települések kulturális szervezőinek, önkénteseinek munkáját. Minden közösség és az általuk felhalmozott kulturális értékek „kincsei” a kistérségnek, ezek pedig csak odafigyeléssel, tevékenységük figyelemmel kísérésével őrizhetők meg. Ez elsősorban nem anyagi forrást igényel, hanem személyes jelenlétet, folyamatos munkát.

A térségi feladatellátás szintjei és tartalmai

A térség központi vagy központi feladatot felvállaló intézménye saját maga dönt(het)i el, hogy a feladatokat milyen mértékben tudja vagy akarja felvállalni. A szintek elkülönítését két szempont is hasznossá teszi:

1. építhetnek a már megtett lépésekre,
2. eldönthetik, hogy melyik szint vállalható a rendelkezésre álló humán erőforrás és feltételrendszer szempontjából.

A feladatellátás szintjeinek szemléletessé tételéhez a halfogásból vett hasonlatokat használjuk.

1. Start szint – hálózövés

térségi szakmai együttműködések rendszerének kialakítása

Bevonható partnerek feltérképezése, partnerségi háló kiépítése, kerekasztal megalakítása, együttműködési megállapodások, az együttműködések folyamatos működtetése, ehhez a minimum feltételrendszer kialakítása humán és infrastrukturális eszközrendszerben, kommunikációs háló kialakítása.

2. Medium szint – pecázás

közös projektek, közös munka

Térségi szintű rendezvények, pályázatok kiterjesztése, közös kulturális attrakciók, szakmai programok, pályázati együttműködések megvalósítása; közös kétirányú kulturális térség-marketing (befelé és kifelé is!), a térség kulturális térképe és adattár, soft-input: a kistérségi referens munkakör egy más munkakörhöz kapcsolva, IKT eszközök integrálása.

3. Full service szint – halászat

térségi szakmai szolgáltatások

Térségi szolgáltató központ, önálló munkakörben kistérségi referens foglalkoztatása, kulturális értéktár és adatbázis, kistérségi szakmai könyvtár, rendszeres közös kiadványok, értékmentés, a térségi-járési kulturális stratégia elméleti megalapozása, elemzés – SWOT-analízis, stratégia-alkotás; feladatellátási megállapodás alapján – deklarált módon, alaptevékenységként – végzett közművelődési feladatellátás, a tevékenység teljes beágyazása az intézmény működésének rendszerébe.

4. Fejlődő térség – halastó

működő térség, gazdasági fejlődés

A térségi együttműködés során és következményeképp kialakult emberi kapcsolati háló, és tudások jótékony hatással vannak a térség életének minden területére. Az együttműködés kiegészül az idegenforgalmi és gazdasági szereplőkkel, akik észlelik ezek jótékony hatását, és kölcsönösen támogatják egymást.

Térségi (járási) szintű közösségi művelődési közszolgáltatások kialakítása⁷

A Községi Művelődési és Művészeti Főosztály szakmai tervei

A **térségi (járási) szintű** közösségi művelődési közszolgáltatások kialakításának célja a **kistelepülések**, elsődlegesen a **hátrányos helyzetű aprófalvak közszolgáltatás-hiányának** orvoslása. A települések e körében jellemzően **nem dolgozik szakember**, kisebb hányadukban még közösségi együttlétekre alkalmas infrastruktúra, azaz **megfelelő közösségi szintér sincs**.

<i>Járás besorolása⁸</i>	<i>Települések száma</i>	Nincs közösségi művelődési szakember		Nincs közművelődési intézmény		Megfelelő közösségi szintér sincs	
		<i>Települések száma</i>	<i>%</i>	<i>Települések száma</i>	<i>%</i>	<i>Települések száma</i>	<i>%</i>
Kedvezményezett	826	520	63	774	94	45	5
Fejlesztendő	206	130	63	186	90	20	10
Komplex programmal fejlesztendő	502	336	67	463	92	40	8
	1 534	986	64	1 423	93	105	7

⁷ Ez a fejezet teljes mértékben az EMMI Községi Művelődési és Művészeti Főosztályának munkatársainak munkája

⁸ A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján:
Kedvezményezett járások: azok a járások, amelyeknek komplex mutatója kisebb, mint az összes járás komplex mutatójának átlaga.
Fejlesztendő járások: a kedvezményezett járásokon belül azok a legalacsonyabb komplex mutatóval rendelkező járások, amelyekben az ország kumulált lakónépességének 15%-a él,
Komplex programmal fejlesztendő járások: a kedvezményezett járásokon belül azok a legalacsonyabb komplex mutatóval rendelkező járások, amelyekben az ország kumulált lakónépességének 10%-a él.
Komplex mutató: társadalmi és demográfiai, lakás és életkörülmények, helyi gazdaság és munkaerő-piaci, valamint infrastruktúra és környezeti mutatókból képzett, összetett mutatószám.

A Községi Művelődési és Művészeti Főosztály két közszolgáltatás-szervezési módot dolgozott ki a helyzet orvoslása érdekében. Mindkettő a **Közkincsmodellre**, azaz az egymás mellett, illetve egy térségben, járásban található települések, intézmények **együttműködésére** épül.

Aprófalvas térségek közösségfejlesztési célú kiegészítő támogatásának bevezetése

A **területi különbségeket csökkentő** differenciált közszolgáltatás szervezés első lépését 2015-ben tette meg az EMMI: a települési önkormányzatok nyilvános könyvtári és közművelődési feladataihoz nyújtott lakosságszám-arányos támogatás **minimális összegét 1,2 millió Ft-ban rögzítette**. Ezzel a kistelepüléseken is megteremtődött a kulturális alapellátás egyik legfontosabb elemének, a **közösségi színtér biztosításának** a feltétele. A támogatás fedezetet nyújt a **színtér működtetésével** kapcsolatos kiadások (fűtés, világítás, minimális eszközbeszerzés) és a **közösségi tevékenységek** finanszírozására, **szakember foglalkoztatását azonban nem teszi lehetővé**. Az új támogatási forma erre a problémára nyújtana megoldást.

A központi költségvetés – a lakosságszám-arányos támogatás forráshelyét is jelentő – IX. Helyi önkormányzatok támogatásai fejezetében megteremtendő forrás lehetővé tenné, hogy a **közös önkormányzati hivatalt működtető** települések **közösen** foglalkoztassanak egy olyan – a településfejlesztésben is jártas – **közösségfejlesztő, közművelődési szakembert**, aki a közös önkormányzati hivatal illetékességébe tartozó **2-5 településen szervezi, koordinálja a közösségépítési** folyamatokat. A szakember-ellátás új típusú, **költséghatékony** megszervezése garantálhatná, hogy a legkisebb és leghátrányosabb helyzetű településeken is elinduljanak, felgyorsuljanak a **település- és közösségfejlesztési folyamatok**. Az új támogatási forma elősegítené továbbá

- a kistelepülések közösségi művelődési és nyilvános könyvtári feladataihoz nyújtott, **lakosságszám-arányos** támogatás **megfelelő, szakmailag segített felhasználását**,
- a **közösségépítési, településfejlesztési** folyamatok elindulását, illetve felgyorsulását.

A támogatás lehívására a kedvezményezett járásokban lévő, a közös hivatalokat fenntartó önkormányzatok lennének jogosultak, azzal a megkötéssel, hogy **az alkalmazandó szakember tevékenysége nem**

szorítkozhat a közös hivatal fenntartó településre. A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerinti, különböző besorolású járásokban az alábbi számú település és közös hivatal található.

Kedvezményezett (közös önkormányzati hivatalt működtető települések)	Érintett települések száma	Közös hivatalok (alkalmazható szakemberek) száma
A kedvezményezett járásban található települések	1534	432
A fejlesztendő és a komplex programmal fejlesztendő járásban található települések	708	225
A komplex programmal fejlesztendő járásban található települések	502	149

Amatőr- és népművészeti csoport- és szakkörvezetők települési szintű jelenlétének térségi együttműködés révén való biztosítása

A **térségi (járási) szint** egyik szorgalmazandó tevékenységének gondoljuk az **amatőr- és népművészeti szakkörök, csoportok vezetőinek biztosítását, koordinálását.** Ahhoz hasonló módon, mint ahogyan pl. a logopédusok, fejlesztő pedagógusok is járási szinten állnak rendelkezésre. A végső cél az, hogy **minden járásban** álljanak rendelkezésre olyan **szakemberek**, akik a helyben működő amatőr- és népművészeti csoportok **szakmai mentorálását, vezetését** el tudják látni. Az ennek egyik alapját jelentő **képzési rendszer** – a **Nemzeti Művelődési Intézet** és a **Hagyományok Háza** által, a közművelődési szakemberek továbbképzési rendszerében akkreditált, összesen ... képzése által – biztosított. Ez a képzési rendszer biztosíthatja, hogy legyen **megfelelő számú szakember.**

A Községi Művelődési és Művészeti Főosztály tervei szerint, a 2016. II. félévében megjelenő, az élethosszig tartó tanulás feltételeinek fejlesztését szolgáló **EFOP-pályázat** keretében lenne lehetőség a **szakemberek települési szintű jelenlétét biztosító, járási (térségi) szintű együttműködések** kialakítására. A pályázati forrás lehetőséget biztosítana – többek között

- a foglalkoztatás megelőző **felmérésre**: mely amatőr-, illetve népművészeti szakágakban, hány szakemberre van szükség,

- a szakemberek **képzésére** (szakemberhiány esetén azt szorgalmaznánk, hogy inkább **az adott térségben élő**, az egyes szakághoz már valamelyest értő ember képzésével, mintsem „kívülről vásárolt szolgáltatással” biztosítsák a majdani pályázók a szakembereket),
- a járási (térségi) szintű **szakember-hálózat kialakítására** (praktikusan a **szakemberek foglalkoztatására**), akár
  - **„hálózatszerűen”**: az egyes szakembereket a járás (térség) egyes települései, művelődési házai foglalkoztatják és a szakemberek „keresztül-kasul” járnak a településeket (mi inkább ezt a formát preferáljuk, mert **szorosabbra fűzi a települések közötti együttműködési hálót**),
  - **„csillagszerűen”**: a szakembereket a járási székhelyen működő művelődési ház foglalkoztatja és csillagszerűen járnak a székhely körül lévő településekre,
- az **együttműködési rendszer** (esetleg valami informatikai, adatbázisszerű, „lefoglalom egy-egy időpontra a szakembert” rendszer) kialakítására, amely biztosítja, hogy **a szükséges szakember menetrendszerűen** rendelkezésre álljon.

A Vidékjáró Vándor Műhely eredményeinek összegzése

Az „Echós szekér” Vidékjáró Vándor Műhely 7 alkalommal 7 különböző helyszínre jutott el. Célunk volt, hogy beszéljünk a célokról, lehetőségekről, nehézségekről, osszuk meg a tapasztalatainkat, és ismerjük meg a résztvevők gondolatait, ötleteit, problémáit.

Minden alkalommal ismerkedéssel kezdtük, hogy megismerkedjünk a jelenlevőkkel, és gyakran ők is egymással. Ezt követően mutattuk be a programunkat és a komlói Községek Háza térségi tevékenységét.

Térségi együttműködés

A térségi lehetőségeink bemutatása után három körben beszélgettek a résztvevők (4-6 fős, változó összetételű kis csoportokban), amelyeket a szószólónak választott csoporttag ismertetett a többiekkel (helyben), ezeket most külön összegezzük.

a) Milyen lehetőségeket látunk a térségünkben, amelyek a térségi együttműködést erősíthetnék?

A résztvevők előnyként fogalmazták meg, hogy a térségi települések földrajzilag közel vannak egymáshoz, ez megkönnyíti az átjárhatóságot, a kapcsolatteremtést és az együttműködést.

A kulturális és a természeti értékek és látnivalók feltérképezése, kiajánlása, koordinálása és egyeztetett módon történő közreadása (akár egy közös kiadványban) további előnyököt jelent. Ezért első lépésként fel kell térképezni a települési értékeket: ezekbe beletartoznak az öntevékeny csoportok, a helyi kézművesek, az épített és a természeti örökség. A begyűjtött információkat mindenki számára elérhetővé kell tenni (elektronikus vagy nyomtatott formában). A helyi, járási értéktár, adatbázis gazdaságfejlesztő szerepét is érdemes elemezni, olyan értékekre lehet bukkanni, amelyeket fel lehet fűzni egy gazdaságfejlesztési stratégiára.

Az ipari létesítmények bezárásával nőtt a munkanélküliség. Az ország több településén érzékelhető, hogy az ott élők a turizmusból szeretnének megélni. A falvak a turizmus szempontjából konkurenciái lehetnek egymásnak, mégis be kell látni, hogy csak közös erővel, az egyéni lehetőségeket összehangolva lehet a turistát az adott térségbe csábítani. Egymás programjait, értékeit erősítő látásmód kialakítása nagyon fontos, mert aki a térség egy adott településére érkezik, az ellátogat a földrajzilag hozzá közel eső településekre is, csak fel kell kelteni az érdeklődését.

A civil szervezetek támogatására nagy hangsúlyt kell fektetni, mert ezek a települések motorjai lehetnek. Működő, élő kapcsolatot kell kialakítani közöttük, akár összejövetelek, találkozási alkalmak megteremtésével, melyek információ- és tapasztalatcserére adnak lehetőséget.

A térség programjait időben és térben össze kell hangolni. Több település programjait felvonultató eseménynaptár kialakítása fellendítené a helyi programok sikerességét, látogatottságát. Egy közös nagy rendezvény megszervezése segítené a települések közös gondolkodását, munkáját. A települések többségén a bor, a lovas kultúra, kerékpár- és kéktúra-útvonalak lennének azok az elemek, melyekre közös programok épülhetnek.

Humán erőforrás hiányában áthidaló megoldás lehet az önkéntesek bevonása a szervezésbe és a lebonyolításba. A programok szervezése során a szomszédos települések segítsék egymást az infrastrukturális eszközök ingyenes, kölcsönös biztosításával és különböző felajánlásokkal - ezek a résztvevőket is motiválhatják. Alacsony költségű, vagy ingyenes, tájolható műsorok megjelenése a térségekben szintén örömteli lenne, mert ezek változatosabbá tennék a (szűkös anyagi forrásoknak köszönhetően) egysíkúvá vált rendezvényeket. A kihasználatlan épületeket tartalommal kell megtölteni, olyanokkal, melyek befogadására alkalmas az épület és a település.

Az együttműködés, az együtt dolgozás kultúrájának elsajátítása, alkalmazása még nagyobb sikerekhez vezetheti a településeket. A szellemi erőforrások kiaknázása lehet a hatékonyabb együttműködés kulcsa is.

b) Milyen akadályokat látunk, amelyek akadályozzák a térségi együttműködést?

A tapasztalatok azt mutatták, hogy a települések inkább csak saját érdekeiket helyezik előtérbe, az együttműködés mindenhol háttérben maradt. A különböző hagyományokkal rendelkező települések számára elég nehéz olyan programokat és olyan együttműködést kitalálni, amelyben mindenki azonos elánnal, hozzáállással venne részt.

Hiányzik a kommunikáció a települések között (ez a településen belül is megfigyelhető). Minden település igyekszik magára vonni a figyelmet, ezért az év során igyekeznek több programot szervezni a helyi lakosoknak és az odaérkezőknek. Az egymáshoz közel lévő települések nehezen, vagy egyáltalán nem tudják összehangolni az időpontokat. A közös marketing, hírcsatorna hiánya hátráltatja a programok népszerűsítését, a látogatói létszám emelését.

Minden intézmény rendezvényközpontúan gondolkodik és csak a saját önfenntartására koncentrál. Nem marad kapacitásuk az összefogásra, a találkozásokra, az egyeztetésekre, közös tervezésre, szervezésre. A kis településeken kevés a humán erőforrás a közművelődési feladatok ellátására, minden energiájukat a saját rendezvények megszervezése köti le, nem feltétlenül keresik a kapcsolódási pontokat.

A rendezvényeket úgy kell „megálmodni”, hogy azok pénzhiányos időszakban is megvalósíthatók legyenek. A programok újszerűsége, melyben megjelenik a kreativitás, elengedhetetlen lenne.

A települési fenntartóknak, vezetőknak egész más az értékrendjük, egész más a prioritásuk. A gazdasági szférát megnyerni az együttműködéshez, egy külön technikát, módszert igényelne és ennek nem mindenki van a birtokában. Hiányzik az a fix ember, aki összefogná a falvakat. A közművelődési intézmények idő- és létszámhiánya is akadályozza az együttműködést.

A fásultság és az élő kapcsolatok hiánya is nehezíti a közös munkát, gondolkodást. Nehéz mobilizálni a helyben élőket, az elszigeteltség és a fiatalok érdektelensége is egyre inkább érzékelhető. Elöregednek a települések lakosai, és a fiatalok elvándorlása szinte minden térségben megfigyelhető jelenség.

Az együttműködést akadályozhatja az anyagi eszközök, a szponzorok, a szakemberek hiánya. A közösségi színterek többségét bezárták, megszűnt a működésük. A vállalkozók is nagyon hiányoznak a térségek településeiről, az aprófalvak esetében még súlyosabb a munkahelyek hiánya. A társadalmi passzivitás, a mentális problémák az infrastruktúra és a célközönség hiány is egyre inkább érzékelhető.

Ezt tovább nehezíti a pályázati lehetőségek hiánya, ami forráshiányt is eredményez. Nincsenek a térségekre koncentrálnó forráspályázatok. Minden települést a saját értékeinek bevonásával lehet megszólítani, és mindenkit a helyi adottságokkal kell bevonni a közös munkába.

c) Miben kell megerősíteni a (kis)városi feladatellátó intézményeket, hogy ezt a feladatot is jó szinten el tudják látni?

Alapvető feltétel, hogy a feladatellátó intézmény, a környező településeken és a saját szakmájában is elismert, hiteles intézmény legyen.

Elsősorban a személyi feltételeket kell megteremteni, megfelelően képzett szakember segítségével, aki: pártatlan, a közművelődésben és a vidékfejlesztésben is járatos; felajánlja a segítségét, de nem telepedik rá a település életére. A szakmai háttérét az intézmény biztosítja, és csak a térségi feladatellátás tartozik a munkakörébe.

A feladatot felvállaló intézménynek azonban nem csak a személyi feltételekben, szaktudásban, hanem a technikai háttér tekintetében is fejlődnie kellene, hogy a megjelenő igényeket maradéktalanul ki tudja szolgálni. A térségi munkatárs települések közötti mobilitásának biztosítása is a foglalkoztató feladata, ezért ennek feltételeit is meg kell teremteni az intézmény számára.

A közművelődési intézmények nehéz helyzetben vannak, mert a körülöttük lévő világ óriási fordulatot vett. Megváltozott a társadalom, megváltoztak az igények és ehhez képest az intézmények nem tudtak olyan rugalmasan változni. A változás kezelését nagyban segítenék a képzések, a tudásátadás, a tapasztalatcserék. Az évek alatt felhalmozódott tudást ki kell egészíteni az új kihívások kezelésének tapasztalataival az eredményes munka érdekében. Módszertan kidolgozásával kellene segíteni a szakemberek közös munkáját. Rendszeres „kerekasztal” összejövetelekre, információs csatornára és országos szakmai hálóra lenne szükség a minőségi munkához. Partnerség kialakítása és a kapcsolati háló kiépítése, kihasználása is előremutató lehet.

Térségi közszolgáltatások

Az EMMI (Emberi Erőforrások Minisztériuma) Közösségi Művelődési és Művészeti Főosztály elképzeléseit az általuk készített összefoglaló dokumentum alapján⁹ elkészített prezentáció¹⁰ segítségével mutattuk be. Az előadás rövid, és átfogó volt. Nem törekedtünk a részletességre, a célunk az volt, hogy a

---

⁹ Térségi (járás) szintű közösségi művelődési közszolgáltatások kialakítása (A Közösségi Művelődési és Művészeti Főosztály szakmai tervei)
http://kozkinacs.khszinhas.hu/userdata/files/kozkinacs/doktar/tersegi_jarasi_szintu_kozosseg_i_muvelodesi_kozszolgaltatas_tervek_20160330.docx 2016. 03. 30.

¹⁰ http://prezi.com/eqwwa2yyial6/?utm_campaign=share&utm_medium=copy&rc=ex0share 2016. 04. 22.

műhelymunkában résztvevők minél szabadabban tudjanak az elképzelésekhez kapcsolódni, lássák meg az előnyöket és a lehetőségeket, és mérjék fel a buktatókat.

A Főosztály elképzeléseinek bemutatása után három kérdéskörben beszélgettek a résztvevők, amelyeket külön összegzünk. A Vidékjáró Vándor Műhely során kb. 3 óra jutott a műhelybeszélgetésekre, amely nem volt elegendő a témák teljes mélységű átgondolásra, de a résztvevők kapcsolatba kerültek az elképzelésekkel – és ez elsősorban, többségében pozitív volt. A beszélgetések során így is sok ötlet, felvetés került elő, amelyek megfontolását, továbbgondolását javasoljuk.

2. a) Milyen szakembert gondoltok hasznosnak a térségben a közösségi művelődés segítőjének?

A résztvevők többsége alapfeltételként szabta az elhivatottságot: legyen lelkes, agilis, motivált, volt akiknél felmerült, hogy állandó státuszú, biztos egzisztenciájú, hosszútávra elkötelezett, elhivatott szakember legyen.

Mindenkinél elsődleges szempont volt, hogy rendelkezzen helyismerettel, ismerje a helyi értékeket. Többek említették, hogy közismert, hiteles személyiség legyen, aki széles körben elfogadott, és rendelkezik ismeretségekkel; ismerje fel és építsen a helyi értékekre, az igények alapján alakítson ki együttműködések, találja meg a helyben élő, meghatározó személyiségeket.

A többség alapfeltételnek gondolta, hogy helyben (vagy a térségben) élő (voltak, akik szerint helyi születésű is) legyen, aki ismeri a településen élőket. Néhányan úgy vélték, hogy egy ember csak egy településen tudja ellátni ezt a feladatot, mások azt gondolták, hogy munkája ne egy településre korlátozódjon.

Sokan említették a humán-szektorban szükséges alapattitűdöket: szociális érzékenység, empátia, stressz-tűrés. Többször említették a közép-vezetőkre jellemző alapvető tulajdonságokat: szervező készség, jó kommunikációs készség, vezetői kompetenciák, kompromisszum-készség és döntésképeség, tárgyalási készség, konfliktus-kezelés, önálló gondolkodás, jó problémamegoldó, koordináló készség.

Végzettség tekintetében a résztvevők egy része a felsőfokú diplomát (szakirányú, közművelődési szakember) várná el, mások egy célirányos képzés keretében megszerzett OKJ-s végzettséget tartanának célravezetőnek. A

többség kiemelten fontosnak tartotta a – közművelődés területén, a kistelepülések életében, az együttműködések terén szerzett - szakmai tapasztalatokat.

A közösségi művelődési segítő tevékenységében mindenki fontosnak tartotta a személyes kapcsolattartást, ezért fontos a mobilitás (jogosítvány és gépjármű), az IKT eszközök magabiztos használata, és felmerült a minimális nyelvtudás igénye is.

Felmerültek még egyéb tulajdonságok: innovatív, új dolgokra nyitott, kreatív, együttműködő, széles látókörű, hosszútávon gondolkodó.

A feladat jellegéből adódóan többen említették, hogy rugalmas időbeosztásra van szüksége; rendelkezzen pályázat írói, gazdasági, kulturális szakértelemmel - vagy tudjon bevonni megfelelő szakértőket a munkájába.

Hatékonyának feltétele, hogy biztosítva legyenek számára a megfelelő eszközök.

A közösségi művelődési segítő személyével szemben támasztott – néhol már irreálisan - magas elvárások elsősorban azt jelzik, hogy a területen dolgozók nagyon nagy szükségét érzik annak, hogy a kis települések közösségi és művelődési életét megfelelő szakember segítse. Megjelentek ellentmondásos vélemények is, pl. „legyen családcentrikus, de ne legyen családja”, amelyeket úgy is értelmezhetünk, hogy nem is létezik ilyen személy, vagy ha létezik is, megfizethetetlen... Azonban a műhelybeszélgetéseken összegyűlt vélemények jól körberajzolják azokat a kompetenciákat, amellyel egy megfelelő segítőnek rendelkeznie kell. Irányt mutat abban a tekintetben is, hogy milyen feltételek és tréningek-képzések szükségesek a megfelelő szakemberek felkészítéséhez.

2. b) Ki foglalkoztassa a térség közösségi művelődési segítőjét?

A résztvevők a leggyakrabban azt a véleményt fogalmazták meg, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet, vagy a térségi-, (a körjegyzőség központi településének), járási központ művelődési intézménye legyen a foglalkoztató. Ezt elsősorban azzal támasztották alá, hogy mindenképpen szakmai intézményekhez kerüljenek a szakemberek. (Sokan voltak az NMI alkalmazottai, lehet, hogy ez is ebbe az irányba tolta a véleményeket.)

Célszerű, hogy a településekhez lehető legközelebb legyenek a foglalkoztatók, ezért néhányan javasolták még az önkormányzatot, a körjegyzőséget és a többcélú társulást.

Néhányszor előfordult még a járási hivatal, civil szervezet, a megyei közművelődési intézmény és a települési nonprofit gazdasági társaság, mint lehetséges foglalkoztató.

Ebben a kérdésben sokkal fontosabb az a szempontrendszer, ami a beszélgetések során kirajzolódott. A szakmabeliek olyan foglalkoztatót tartanak célszerűnek, amely pártatlan, független szakmai szervezet, rendelkezik országos hálózattal, megfelelő szakmai háttérrel tud biztosítani, és biztosítani tudja a szakemberek képzését. Ezeknek a szempontoknak legjobban az NMI felel meg.

Emellett a résztvevők úgy ítélték meg, hogy a megyék központjaiban működő NMI irodák fizikailag és probléma-érzékenység szempontjából is túl messze vannak a kistelepülésektől, ezt pedig a térség művelődési intézményei tudnák a leghatékonyabban áthidalni – az intézmények megfelelő megerősítésével.

A civil szervezetek, nonprofit gazdasági társaságok csak esetleges megoldást jelenthetnének, mivel nem rendelkeznek szakmai háttérrel és országos lefedettséggel.

A résztvevők többsége elvetette, hogy az önkormányzatok, közigazgatási intézmények legyenek a foglalkoztatók, ezt azzal indokolták, hogy a választási ciklusonként változó környezet nem garantálja a hosszú távú munkához szükséges feltételeket, valamint az erőforráshiány miatt sok helyen egyéb feladatokkal terhelnék le a foglalkoztatottakat; ezért mindenképpen valamilyen független szakmai szervezet javasoltak, amely biztosítani tudja a koordinációt és a szakmai segítséget is.

A foglalkoztatásnál további problémák is felmerültek. A munka jellegéből adódóan a közösségeket segítő szakember akkor tud tevékenykedni, amikor a település lakói otthon vannak, szabadidejük van, többségében délután, hétvégén kell dolgoznia, kötetlen munkaidőben. A közös foglalkoztatásnál fennáll annak a veszélye, hogy a segítő a települések közt nem egyenlő arányban osztja el munkaidejét – ezt is kezelni szükséges. A tevékenység sikeréhez kapcsolatrendszert és bizalmat kell kiépítenie, hosszú távú megbízásra van szükség (az egy-háromnegyed évig tartó kulturális közfoglalkoztatás nem tudja biztosítani a megfelelő kereteket). Többek megfogalmazták azt az igényt is, hogy ideje meghatározott részét a hozzá tartozó településeken töltse.

Az is felmerült, hogy a jó közösségi művelődési segítő vállalkozó szellemű, és teljes tevékenységével azonosul, sajátjának tekinti, ezek pedig a vállalkozó jellemzői – ez a munka vállalkozói formában is végezhető.

2. c) *Milyen módon tudjátok elképzelni, hogy a térségben működő csoportok szakmai segítséget kaphassanak?*

Ebben a kérdéskörben a különböző helyszíneken - adottságaik miatt - jelentős különbségek voltak: voltak térségek, ahol anyagi okokból nem volt, aki a csoportokat vezesse, vagy nem voltak közösségek, máshol a csoportok saját tagjaik befizetéséből finanszírozták az utazó szakmai segítő tiszteletdíját és útiköltségét.

Az elképzelésnek előzménye az NMI utazó mentor szolgálata, amely már részben működik a(z egyes?) megyékben.

A kérdéskör beszélgetései során itt is kirajzolódtak azok a szempontok, amelyek mentén a résztvevők kialakították véleményüket:

A legfontosabb, hogy a működő csoportok igényeire kell építeni. A kis települések közösségeire nem szabad semmit sem ráerőltetni, akkor működőképes, ha belső igényük a fejlődés. Ahol szükség van a segítségre, ott lehet a munkájukat szakmailag segíteni, és így biztosítható, hogy el is fogadják azt.

Felmerült az is, hogy rendszeres szakmai fórumok, találkozók, ingyenes minősítési rendszer, a vezetők számára (havi rendszerességgel) szervezett, ingyenes képzések tudnák a csoportok fejlődését motiválni.

Többen is elmondták, hogy a közösségi művelődési segítőik tudnák támogatni a csoportokat a megfelelő szakmai mentor megtalálásában.

A szakmai segítőkről készített rendszerezett, kereshető adatbázis sokak szerint segítené a csoportokat a megfelelő szakember megtalálásában.

Többek javaslata, hogy a meglévő szakemberek feltérképezése, és díjazásuk, utazásuk biztosítása az elsődleges feladat.

Felmerült az is, hogy a szakmai mentor esetében elképzelhető egy központi foglalkoztató, és a megbízási szerződéses jogviszony (alkalmakhoz igazodva, naplózni a teljesített órákat és utólag kifizetni). Nem feltétlenül szükséges a térségen belüli szakember felkérése, ezért egy országos szakmai, koordináló központ működtethetné ezt hatékonyan.

Van, ahol a szakmai segítség mellett egyéb szolgáltatásokra is szükség lenne: pályázat írás, menedzselés, stb. Volt, aki szolgáltatás-csomagok kialakítását javasolta.

Véleményünk

Lehetőségek és problémák a térségünkben

a) Milyen lehetőséget látunk a térségünkben, amelyek a térségi együttműködéseket erősítenék?

Legnagyobb erősségünk a vidék- az ország térségeinek nagyon gazdag és nagyon értékes kulturális „kincsestára” és a kultúra területén aktív szakmabeliek és önkéntesek elkötelezettsége, együttműködési készsége, segíteni akarása és nyitottsága. Erre kell építenünk. A partnerek az ország minden részén ott vannak, jelen vannak a kistélepeleéseken, csak meg kell találni őket! A polgármesterek megnyerhetőek lesznek és akarni fogják az együttműködést, amint azt látják, hogy a szomszéd település részt vesz benne.

Személyes tapasztalatunk és meggyőződésünk, hogy nem kell „feltalálni a kanálban a mélyedést”. Nem mi leszünk a megmondók! Annyit és ott *szolgáltatunk*, ahol és amennyit kérnek a segítségünkől! Vannak olyan településeink, akiknek nem kell segítenünk, ők maguk tudnak segíteni a még kisebbeknek, vagy nekünk.

b) Milyen akadályokat látunk, amelyek akadályozzák a térségi együttműködést?

Egyetlen olyan akadályt sem látunk, amelyet ne lehetne leküzdeni. Reális és megvalósítható célokat kell kitűzni, mely az erőnket nem haladja meg. Egyetlen aggályunk van: ahol a járási székhelyen lévő intézmény napi működésében a puszta létéért küzd, ott nehéz új feladatokra „érzékenyíteni” a kollégákat.

c) Miben kell megerősíteni a (kis)városi (központi feladatot felvállaló) intézményeket, hogy ezt a feladatot is jó szinten el tudják látni?

Abban a meggyőződésben (kell megerősíteni), hogy ezeknek a tevékenységeknek jó része nem igényel plusz kapacitásokat, sem anyagi, sem humán tekintetben.

A vándorműhely műhelybeszélgetéseiben sok olyan elem szerepelt, mely az ideális állapot eleme: gépkocsi, további munkatárs bére (*de egy ember nem is elég, több kell!*), stb. Nem kell napi nyolc órában térségi együttműködésben ténykedni, ahogyan egyetlen tevékenység-elemünkben sem! A kiállítás-szervező, képzésszervező, rendezvényszervező munkatársainknak is vannak más feladataik, és a nagyobb szabású projekteken csapatban dolgozunk.

Ha az intézmény nem áll be teljes humán- és infrastrukturális háttérével ebbe a feladatba, akkor nem fog menni. Az „álom-állapot” nem áll elő.

Térségi (járási) szintű közösségi művelődési közszolgáltatások kialakítása

a) Milyen szakembert gondoltok hasznosnak a térségekben a közösségi művelődési segítőnek?

Erős hangsúlyt kapott a felsőfokú szakmai képzettség, mint követelmény. Magunk részéről fontos kérdésnek tartjuk annak eldöntését, hogy melyik képzést tekintjük adekvátnak? Sokféle szakirányú végzettség van a jelenlegi rendszerben (népművelők, művelődésszervezők, kulturális menedzserek, andragógia-felnőttképzés, kulturális mediáció szakosok). A kistelepüléseken markáns a rokonszakmás kultúraközvetítők szerepe is (pedagógusok, könyvtárosok, ifjúságsegítők, teleházasok, tourinformosok). De a mi esetünkben legfontosabb, KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS szakterülethez országosan is igen kevesen értenek igazán. Van összesen 50 igazi közösségfejlesztő széles e hazában? Erre volna a legnagyobb szükség, és nem feltétlenül 4-5 éves egyetemi képzési keretek között. Igazán jó megoldást a szakemberek számára szervezett közösségfejlesztéssel kapcsolatos ismereteket, kompetenciákat fejlesztő képzés jelentene.

„Senki nem lehet próféta a saját hazájában!” Sokszor tapasztaljuk, hogy a település kulturális életének mozgatói gyakran nem helyben születettek: így nagyobb rálátásuk van a helyi értékekre külső szemmel, azonban ha az elkötelezettségük kialakul, a helybeliek is el tudják fogadni, és hatékonyan tud tevékenykedni.

A szakember tevékenysége akkor lehet sikeres, ha a helyi adottságokra és lehetőségekre építve, a meglévő értékeket felkarolva, meglévők segítségével kezdi a tevékenységét, és „kicsiben indul”: kisebb, a helyiek bevonására épülő,

a közösséget megalapozó programokkal kezdi a tevékenységét. Az e-kultúra bevonása költséghatékony, és ezekbe a tevékenységekbe (fotó, videó, web, stb.) a fiatalokat is könnyebb bevonni.

Az utazás problémájának megoldására a „legyen jogosítványa és autója” megoldás vetődött fel legtöbbször, azonban a mobilitás terheit és költségeit vállalni kell. Megoldást kell találni a költségek hatékony finanszírozására, vagy szolgálati járműveket kell biztosítani.

Az elképzelés szerint 2-5 település tartozna egy közösségi művelődési segítőhöz, azonban rendszeresen felmerült az az igény, hogy helybeli legyen ez a személy. Véleményünk szerint az erős kötődés a legfontosabb, és ezt egyszerre több szomszédos településsel nehéz kialakítani. Érdemes lenne megfontolni, hogy lehet-e helyi személyiségeket, vagy helyben dolgozókat részmunkaidőben foglalkoztatni, ahogy tették ezt régebben a kántor-tanítók, és teszik ma is a kistelepülések könyvtárosai.

b) Ki foglalkoztassa a térség közösségi művelődési segítőjét?

A műhelymunka során a résztvevők gyakorlatilag kizárták a körjegyzőségeket, mint munkáltatót, elsősorban azért, mert a székhely település polgármesterének túl erős befolyása volna ez esetben a munkavállaló időbeosztására (a székhely település *lenyúlná a maga javára* a munkatárs munkaidejének jelentősebb részét). Mégis mi azt gondoljunk, hogy a foglalkoztatási szintnek a lehető legközelebb kellene esni a kistelepülések szintjéhez (szubszidiaritás). Ha a megvalósítás szabályaiba beépülnek a garanciák, akkor ez a félelem okafogyottá válik. E mellett a térségi-járási, vagy megyei szakmai intézmény a szakmai háttérsegítséget biztosítani tudja. Ez esetben egy vegyes rendszer működik: más a foglalkoztató, más a szakmai háttérintézmény.

A kistelepülések közelében lévő, azok problémáit érzékelő, és hatékonyan segíteni tudó térségi művelődési intézmények lennének a legjobb foglalkoztatók, így egységes rendszer működhetne. A közösségi művelődési segítőknél ki kell építeni egy hálózatot, amely biztosítani tudja a szakmai háttérrel, és a szakemberek képzését. Ezt a feladatot - a rendelkezésére álló szakmai tapasztalat segítségével - az NMI tudná hatékonyan ellátni, ügyelve a megfelelő érzékenységű monitoring, mentor és szupervízor rendszer kialakítására (ne csak oktasson, legyen érzékeny az alulról jövő problémákra is).

c) Milyen módon tudjátok elképzelni, hogy a térségekben működő csoportok szakmai segítséget kaphassanak?

A csillagszerű, és a hálózatos rendszer egymás mellett is működhet (van, akit helyben tudnak foglalkoztatni, és van, akit valamilyen központi helyen). Nem kellene kizárni a többféle szerkezetben való gyakorlati működést.

Közkinccs 2.0 konferencia

2016. május 27-28-án tartottuk a programunkat lezáró Közkinccs 2.0 Konferenciát. Az első nap a térségi együttműködésekkel kapcsolatos előadásokat hallhattunk (melyeknek bemutatói megtalálhatóak a Dokumentumtárban). A második nap délelőttjén a Térségi Kézműves Piac keretében Kárász és Hosszúhetény kulturális életével ismerkedhettek meg a résztvevők, előadók és a piacra érkező kézművesek segítségével. Délután a Magyaregregyi Lakodalmas Fesztivál programját látogathatták meg az érdeklődők.

A Konferencia első napjának délutánján, az előadások után műhelymunkára invitáltuk a résztvevőket. A beszélgetések három különböző helyszínen zajlottak a térségi együttműködés szintjei szerint elkülönülve:

- Start szint – hálózövés
- Medium szint – pecázás
- Full service szint – halászat

A jelentkezők Horváth Éva előadása¹¹ után, a délelött folyamán iratkozhattak fel.

Arra voltunk kíváncsiak, hogy mit gondolnak a résztvevők az adott szinteken megvalósítandó térségi együttműködések feladatairól, lehetőségeiről.

A három szint mentén szerveződő csoportok moderátorok vezetésével, különböző módszerekkel beszéltek meg a kérdéseket, amelyet egy-egy szószóló segítségével megosztottak az összes résztvevővel a konferencia zárásaként.

a) Melyek azok a feladatok, melyek alapvetően szükségesek ahhoz, hogy az alap szinten meg tudjuk valósítani a térségi együttműködést? (Melyek azok a feladatok, amik feltétlenül szükségesek, melyek elhagyhatóak?)

---

¹¹ Horváth Éva: A térségi feladatellátás szintjei és tartalmi (jelen dokumentum 22. o)

Start szint – hálózövés

Elsődleges feladat a térségi feladatokat ellátó település, intézmény kijelölése, valamint annak a szakembernek a megtalálása, aki a térségi összefogásból eredő feladatokat el fogja látni. Helyzetfeltárás, adattár létrehozása, majd a célmeghatározás és stratégia, valamint az operatív program elkészítése követhetnék egymást a közös munka előkészítő szakaszában. Ezt a partneri hálózat és a szponzorációs háttér felkutatása követné.

Medium szint – pecázás

A felsoroltak közül egyik feladat sem elhanyagolható.

Amennyiben adott a térség kulturális térképe és adattára, abból a prioritások felállítása könnyen kivitelezhető.

A helyi értékek megismerését, megismertetését a közös pályázatok elkészítésének kell követnie. A pályázati források támogatásával közös rendezvényeket kell lebonyolítani. Szakmai felelős kiválasztásával biztosítható a program színvonala (a szakértelem ebben az esetben is elengedhetetlen).

A közös, szakmai programok elengedhetetlenek a tapasztalatszerzés és a tapasztalatcsere szempontjából. A közös, kétirányú településmarketing szintén a siker kulcsának tekinthető (mind elektronikus, mind nyomtatott formában).

Full service szint – halászat

Mit, kivel, hogyan, lehetne megvalósítani? Ezen a szinten már van egy intézményi háttér. Az adatbázis létrehozása és a stratégiaalkotás elengedhetetlen az előkészületi szakaszban, mert a szolgáltatások kialakítása, csak ezekre épülhet. A helyzetelemzést és az igényfelmérést követően a szolgáltatások kialakítása a további feladat. A szakemberek alkalmazása és bérezése is a szolgáltatások függvénye.

b) Milyen ötleteink, javaslataink vannak, amelyekkel hatékonyabbá tudnánk tenni az adott szinten a térségi együttműködést?

Start szint – hálózövés

A jövőben a térségi feladatellátás tekintetében a kisvárosi szakmai intézmények nagyobb szerepet illetve támogatást kaphatnának. A tervezési szakaszban a turisztikai szakemberek bevonása mindkét terület számára eredményes lehetne.

Medium szint – pecázás

A találkozási alkalmak megteremtése akkor is fontos, ha annak nem érezzük aktualitását. Negyedéves, a térség különböző településein megrendezett ülések alkalmával az aktuális szervezési, tervezési folyamatokban, pályázatok elkészítésében tudjuk egymás munkáját segíteni.

Napi szintű kapcsolattartásra is kell lehetőséget biztosítani, akár egy elektronikus levelező rendszer (vagy honlap, Facebook-csoport, oldal) kiépítésével.

A szervezők munkáját segíthetné egy erőforrás adatbázis létrehozása, amelyben a településeken fellelhető infrastrukturális eszközök, vagy bármely erőforrások bérelhetők lennének.

Mivel az anyagi háttér elengedhetetlen a programok szervezése, lebonyolítása során, a szponzorációs háttérrel is biztosítani kell. Erre a feladatra egy olyan csapatot kell felállítani, amelynek tagjai birtokában vannak a szponzorok megnyeréséhez nélkülözhetetlen, speciális technikának, speciális tudásnak. Anyagi háttérrel tud biztosítani egy olyan szervezeti forma is, mely az SzJA 1%-os felajánlásokat fogadni tudja. A hirdetési újságok szervezői is tudnák segíteni a szponzorációs kapcsolatok felderítését.

Területi felelősök kijelölésével az ötletek végrehajtása biztosítható, és a feladatok is kisebb egységekre bonthatóak.

Tematizált szakmai fórumok szervezésével a tapasztalatokból és a jó példák megismeréséből profitálhatna a kulturális területről érkező kolléga.

Full service szint – halászat

Szakmai továbbképzések segítenék a megújulást, a naprakész tudást és az innovatív gondolkodást. Emellett az egymástól való tanulás fórumát is meg kell teremteni.

c) Kérdéseink (a konferencia résztvevőikhez)

A csoportok kérdéseket gyűjtöttek össze, amelyekhez megjelölték azt a személyt is, akitől választ várnak. A potenciális válaszadók egy része már nem volt jelen, így csak a megválaszolt, a programunk szempontjából releváns problémákat tesszük közzé:

Törvényileg lesz-e meghatározott járási, térségi feladatellátás?

Beke Márton: Jelen pillanatban is van már egy törvénymódosítási „torzó”. Az volt az eredeti szándék, hogy a feladat-meghatározás törvényi keretek között legyen szabályozva. A Közkincs 2.0 egyeztetésén a térségi együttműködés rendszeréről folyt a beszélgetés (vagyis a komlói intézmény ezt képviselte). A

3-5 településenként „mikrotérségi népművelő” alkalmazása a főosztály elképzelése volt. Ezekre a szakemberekre a hátrányos helyzetű településeken van a legnagyobb szükség. Azok a települések, ahol egyszemélyes (művelődési) házak sincsenek, az ott dolgozó szervező minden feladatot ellát, amit egy szakember is végez. Az amatőr és a népművészeti csoport- és szakkörvezető képzését célozná meg az EFOP-os pályázati kiírás. Keressük azt a háttéranyagot, azokat a szakmai célokat, amik valamely módon hozzájárulnak a teljes intézményrendszer fejlesztéséhez. Nem arra gondoltunk, hogy akkor most minden intézmény felnőttképzési programokat akkreditáljon válogatás nélkül, hanem inkább az lenne a cél, hogy az amatőr művészeti csoportok innovációt serkentő, ebből a tudásból megélni akaró emberek segítsék a térség közösségi életének fellendítését. Amikor térségi feladatellátásról van szó, akkor egy sokkal szélesebb spektrumban kell gondolkodni, nem csak az amatőr népművészeti csoportokra, hanem azok munkáját segítő intézményi háttérre is. Ebben a pályázatban azonban erre nincs lehetőség, ezért vannak törekvések arra, hogy a spektrumok szélesedjenek - természetesen a végtelenségig nem lehet. A Közkincs 2.0-át ebből a pályázatból nem lehet megcsinálni.

Az 1,2-millió Forintos minimum növekedésének serkentésére is vannak törekvések, de ennek a növekedésnek is lesz egy határa, abból a szempontból, hogy bármennyire is növekszik, munkabér kifizetésére, egy fő alkalmazására nem lesz elég (ahhoz 3-4 millió kellene településenként). Erre szolgálna a mikrotérségi közösségfejlesztés, majd ezt követné a járások fejlesztése. Tehát indultunk az aprófalvas településekről, majd a mikrotérségekben, végül a járási fejlesztésekben gondolkodunk.

Ezt követné a feladatellátás törvényi meghatározása, ami szélesebb spektrumot ölelne fel, gyakorlatilag ezt előzné meg a mi pályázatunk. Reményeink szerint az az ideális állapot fog előállni, hogy az EFOP pályázatból megvalósított feladatellátás átlép a járási feladatellátás rendszerébe. Közművelődési intézmények és közművelődési feladatellátásban résztvevő civil szervezetek (közfeladat-ellátási szerződéssel rendelkezők) pályázhatnak. Beleértendő az az önkormányzat is, amely szakfeladaton látja el a közművelődési feladatellátást.

Ahol nincs alapító okirattal rendelkező intézmény, ott kötelezik-e az önkormányzatot, hogy ezt pótolja?

Beke Márton: Voltak olyan intézmény-véleményezések, amik eljutottak hozzánk, ahol városok akartak intézményeket megszüntetni, és tőlünk nemleges választ kaptak, ennek ellenére mégis megszüntették. Értesítettük a kormányhivatalt, akik felszólították a vezetést, hogy azonnali hatállyal vonják vissza ezt az intézkedésüket. Feladatellátási kötelezettségei vannak a városnak, melynek az intézmény megléte feltétele.

Milyen esélye van annak, hogy a Közkincs 2.0 program megvalósul a jövőben, időben mire lehet számítani, lesz-e politikai támogatottsága?

Beke Márton: Hogy lesz-e politikai támogatottsága az még nem tudható. Az EFOP pályázat azonban lehet egy olyan alap, amely megteremti a figyelem esélyét. A pályázat nem lesz leszűkítve a hátrányos helyzetű településekre. A térségi feladatellátási gondolkodás nagyon fontos dolog.

Az viszont egy kicsit álságos egy minisztérium részéről, ha valamire azt mondja, hogy zseniális, de nem ad hozzá támogatást. Az EFOP pályázat tud lenni az az eszköz, amely egy térségi együttműködést fog szolgálni. Ezen belül minden intézmény, aki ezt felvállalja, a saját innovációja, hogy hogyan működteti. A politikai szándék pedig akkor nyer, ha ezt a kulturális törvény módosításába - mint plusz feladatellátást - be tudjuk tenni.

A közös gondolkodás folytatásakor azonban elérkezik az a pillanat, amikor kötelezővé válna a járási szintű feladatellátás, törvényileg szabályozott rendszerben. Ebben az a nehéz, ha a törvény kimondja, hogy a járási székhelyen működő közművelődési intézménynek kötelező feladata a közkincs jellegű együttműködések generálása, akkor kérdésessé válik, hogy mindenhol tudják-e olyan jól csinálni, hogy ez a szintű tevékenység ne devalválódjon valami teljesen tökéletlenné. Ugyanez a kérdés a közösségfejlesztéssel is. Addig nem lehet kötelező érvényű semmi, amíg nincs megfelelő számú, elhivatott közművelődési szakember, akik nem hagyják, hogy devalválódjon ez a tevékenység.

A járásban működő közművelődési intézményeket térségi feladatellátásra szeretnénk ösztönözni. Amennyiben a járási központú intézmény az élenjáró ebben a feladatellátásban, abban az esetben végezze ő. Amennyiben más jár élen, akkor az élenjáró legyen ezekkel a feladatokkal megbízva. Mindegy, hogy milyen hálózatépítő struktúrában dolgozunk, az a lényeg, hogy közösen!

Amit igyekszünk majd a pályázati kiírásban és az értékelési szempontrendszerben is egyértelművé tenni, hogy ne abba az irányba menjen el a dolog, hogy népi mesterségeket végző embereket vegyünk fel, és majd ők járnák a településeket. (A pályázat megjelenése szeptember-október hónapban várható.) Nem lesz előírás, hogy az amatőr népművészeti csoport és a szakkörvezető az adott térségben éljen, máshonnan is lehet hívni, de ennek lényegesen megnő a költsége. Praktikusabb az adott térségben gondolkodni, de nem lenne szerencsés, ha lenne egy országos szervezet, ami 3-4 térséget ellát szakemberekkel. Ezért próbáljuk ezt a kiírást egy távlatos, intézményi fejlesztéssel megoldani, melyben az intézmények konzorciumi partnerek lennének és mindenképpen egy járásból lennének.

Ahhoz, hogy a Közkincs 2.0-át a későbbiekben törvénybe lehessen foglalni az alanyát meg kell határozni. Működik az önkormányzati társulási forma és ha összeáll 10.000 főnyi ember, vagy több település (mindegy milyen arányszámot mondunk), és ezt kötelező megcsinálni, és mindenki megegyezik, hogy hova szeretne tartozni és ha ez megvan akkor a forrás lehívható, megkapható. Ekkor átnyúlhatnak ezek az együttműködések a járások határain is. Ez tehát kérdés, hogy a térségi együttműködés alanyát hogyan fogjuk meghatározni.

Dokumentumtár

(térsvégi dokumentumok tárháza)

2007.

[Kistérségi együttműködések a Közkics program előtt](#)

[Kérdőív Kistérségi Kulturális Konceptióhoz](#)

[Kerekasztal alakuló jegyzőkönyv](#)

[Kerekasztal megállapodás 1.](#)

[Kerekasztal tervezett programja](#)

[Kerekasztal várható eredményei](#)

[Kerekasztal szakmai beszámoló](#)

[Szándéknyilatkozat](#)

Művészeti hetek

[Kerekasztal megállapodás 2.](#)

[Programtanács alakuló jegyzőkönyv](#)

[szakmai beszámoló](#)

2008.

[Beszámoló és fejlesztési elképzelések](#)

[Éves ülésterv \(2008.\)](#)

[Kerekasztal pályázati program \(2008.\)](#)

[A kerekasztal tagjai \(2008.\)](#)

[SWOT analízis \(2008.\)](#)

Kistérségi referens, szolgáltató központ

[Feladatátadási megállapodás \(vázlat\)](#)

[Kistérségi referens – javaslatok](#)

[A kistérségi referens foglalkoztatásának feltételei](#)

[Szolgáltató központ szakmai leírás](#)

[Szolgáltató központ költségvetés](#)

[Nyilatkozat a program fenntarthatóságáról](#)

Művészeti hetek

[A Művészeti Hetek programja \(2008.\)](#)

[Kapcsolattartók](#)

2009.

[Kerekasztal pályázati program \(2009.\)](#)

[Szakmai beszámoló \(2007-2009.\)](#)

[Komlói Kistérség Többcélú Önkormányzati Társulás Együttműködési
Megállapodása \(2009., módosított\)](#)

[Pályázati megbízás](#)

Kistérségi referens, szolgáltató központ

[Feladatellátási megállapodás](#)

Völgység-Hegyhát Ősz

[Szándéknyilatkozat](#)

Közkincs Gála

[Megnyitó gondolatok \(Bokor Béla\)](#)

[Összegzés \(Horváth Éva\)](#)

Kistérségi kulturális stratégia

[Előkészítés](#)

2010.

[Kiadvány \(NKA pályázathoz\)](#)

[Komlói Kistérség Kulturális Stratégiája](#)

[Programok – beszámoló](#)

2011 - 13.

[Kulturális Örökség-védelem a Kistelepüléseken](#) (Szakmai képzés és szakmai nap, Palkonya)

[MMIKL levél - Borbáth Erika](#)

[Válasz Borbáth Erikának](#)

[Kistérségi programok \(2012.\) 1. oldal - 2. oldal](#)

[Közkinccs gála \(2013 - információk Polgármester úrnak\)](#)

Irodalom

[Kulturális vidékfejlesztés \(A magyar közművelődés szakpolitikai koncepciója, 3. o., 18-21. o.\)](#)

[Beke Pál: Megoldanivalóink. Kistérség, kistáj](#)

[Gergye Rezső: Kistérség \(kistáj, járás, város és vidéke\)](#)

[Beke Pál: Az aprófalvak, kistérségek, kistájak közösségi művelődése](#)

Tanulmányok a Közkinccs programról

[A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Évkönyve, 2011](#)

Mók Ildikó: Öt éves a Közkinccs Program (101. o.)

Kullai Anikó - Patonai Mellinda: A Kecskeméti Kistérségi Közkinccs Kerekasztal négy éves munkája (104. o.)

Szigeti Miklós: Cél, feladat, eszköz, vagy lehetőség a Közkinccs Kerekasztal? (109. o.)

Bátainé Balogh Erzsébet: Közkinccs Kerekasztal a szekszárdi kistérségben (117. o.)

Matiszlovicsné Horváth Éva: A Kistérségi Kulturális Kerekasztal létrehozása és működtetése a hatvani kistérségben (121. o.)

Mihály Renáta: Közkinccs Program a miskolci kistérségben (127. o.)

Gábor Klára: Szakmai fórumból Közkinccs Kerekasztal (132. o.)

Ekési Katalin: A Tatabányai Kistérség Közkinccs Kulturális Kerekasztal tevékenységének ismertetése (137. o.)

Hüllné Maill Olga: A Zirc Kistérségi Közkinccs Kerekasztal működése (141. o.)

Szedlacsek Emilia: A „Közös Érték Közös Érdek” - Közkinccs Kerekasztal működésének tapasztalatai (144. o.)

Dr. Keserű Anett: Közművelődési referensként az Őrségben (148. o.)

Vásár Mariann: A Zalaegerszegi Kistérség Közkinccs Kerekasztala (154. o.)

[A Tatai Kistérségi Közkinccs Kulturális Kerekasztal létrehozásának célja, és a megvalósítás módja](#)

[Mók Ildikó: A közkinccs kerekasztalok egyéves működésének tapasztalatai. Összefoglaló és a „jó gyakorlatok” bemutatása \(4. o.\)](#)

Közkinccs programok, pályázatok

[Békési Közkinccs Kerekasztal - Szakmai program](#)

[Az előző megvalósítási időszakban elkészült projektlista 3 elemének részletes megvalósítási terve](#)

Kistérségi Kulturális Stratégia

[Barcsi Kistérség](#)

[A Kadarkúti-Nagybajomi Kistérség Kulturális Stratégiája](#)

[Völgyvidék](#)

Közkinccs Értéktár

[Békési Közkinccs Kerekasztal - Általános szempontok](#)

[Gödöllői Kerekasztal Kulturális Értéktár - Online adatbázis](#)

[Kistérségi értékkataszter](#) (Tatai Kistérség, *.xls)

[Völgyvidék](#) (*.xls)

Újabb cikkek, tanulmányok

[Beke Márton: Rejtett kincsek országa](#)

[Imre Károly: Közművelődés, közösségi művelődés](#)

[Pósfay Péter: Gondolatok a közösségi művelődés mibenlétéről, feltételeiről](#)

Echós szekér – Vidékjárós Vándor Műhely

[Horváth Éva: Közkinccs 2.0, a térségi-járási közművelődési feladatellátás szintjei](#) (*.pdf)

[Schaff Anikó: Térségi együttműködések Komlón 2007-2016. \(prezi\) vagy](#) (*.pdf)

[Deáky Péter: A Községi Művelődési és Művészeti Főosztály szakmai terve](#) (prezi) vagy (*.pdf)

Közkinccs 2.0 konferencia

(Komló, 2016. május 27-28.)

[Horváth Éva \(igazgató, Községek Háza Komló\): Közkinccs 2.0 – az együttműködések modellje](#) (*.pdf)

[Beke Márton \(főosztályvezető-helyettes\): Térségi együttműködések \(az EMMI Községi Művelődési és Művészeti Főosztálya stratégiai céljainak bemutatása\)](#) (*.pdf)

[Schaff Anikó \(KH Komló\): Az „Echós szekér” Vidékjáró Vándorműhely országos tapasztalatainak bemutatása](#) (*.pdf)

[Tapodi Katalin \(igazgató\): Közkincs előzmények Dabason \(*.pdf\)](#)

[Fróna Kata: A térségi együttműködés jó gyakorlata a szolnoki Aba-Novák Agóra Kulturális Központban \(prezi\) vagy \(*.pdf\)](#)

[Kárpáti Árpád \(szakmai igazgató\): A Nemzeti Művelődési Intézet lehetséges szerepvállalása a térségi együttműködések szakmai támogatásában \(*.pdf\)](#)

[Bodó Katalin \(a Paksi Közkincs Egyesület volt elnöke\): Közkincs előzmények Pakson \(*.pdf\)](#)

[Papp János \(Hosszúhetény\): Hosszúhetény - a hagyományőrző és teremtő falu \(*.pdf\)](#)

[Papp Judit Elza \(Kárász\): A Kárászi IKSZT \(*.pdf\)](#)

